

Шыфр: \_\_\_\_\_

Зацвярджаю

Колькасць балаў: \_\_\_\_\_

Намеснік старшыні  
арганізацыйнага камітэта  
намеснік Міністру адукацыі

Месца: \_\_\_\_\_

Р.С. Сідарэнка

«*Дзень беларускай пісьменності*»  
2016 года

ТРЭЦД ЭТАП XXXIII РЭСПУБЛІКАНСКАЙ АЛІМПІЯДЫ  
ПА ВУЧЭБНЫХ ПРАДМЕТАХ «БЕЛАРУСКАЯ МОВА»  
І «БЕЛАРУСКАЯ ЛІТАРАТУРА»

**КОМПЛЕКСНАЯ РАБОТА ПА БЕЛАРУСКАЙ МОВЕ І ЛІТАРАТУРЫ**

**9 клас**

Заданні	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	Усяго
Балы											

**Варыянт I**

**Заданне 1.** Пастаўце знак «+» насупраць слоў, у якіх у прыстаўцы суседні з коранем зычны гук вымаўляецца мякка.

*Максімальная колькасць балаў – 4.*

развесці	ад'ехаць
скінуць	празмерны
безъярмельны	аб'язджаць
уз'яднацца	падсесці

**Заданне 2.** Насупраць прыведзеных сінанімічных фразеалагізмаў упішыце ў табліцу яшчэ адзін фразеалагізм-сінонім з кампанентам *гада*.

*Максімальная колькасць балаў – 6 (2 балы – за кожны правільна вызначаны фразеалагізм).*

як магіла	
як рыба	
як сіяна	
сам не ў сабе	
як сам не свой	
як пад зямлёй	
як цень	
мянціць языком	
араць дарогі	
разводзіць антымоніі	

**Заданне 3.** Перакладзіце тэкст на беларускую мову.

*Максімальная колькасць балаў – 6.*

Тысячи солнечных зайчиков, отразившись от поверхности воды, плясали на огуречных листьях, освещая их снизу каким-то таинственным светом. От этого казалось, что воздух под листьями, где сидели Незнайка и Кнопочка, тоже волнуется и трепещет, словно машет бесчисленными невидимыми крылышками, и все это выглядело каким-то необычным, волшебным (*По Н.Н. Носову*).

---

---

---

---

---

---

---

---

---

---

---

---

---

---

---

---

---

---

---

---

**Заданне 4.** Як рукою з нас здымаюць Зёлкі боль і нагавор, Бо ў сябе яны ўбіраюць Моц зямлі, лугой прастор (У. Лабко).

Гатуем “марфемны адвар”. Уважліва “перабярыце” кожны карэнчык, кожную сцяблінку і лісцік лекавых раслін. Запішыце назіранні ў табліцу.

Максімальная колькасць балаў – 4 (1 бал за кожнае правільна разабранае слова).

Словы	Прыстаўка	Корань/ карані	Злучальная марфема	Суфікс/ суфіксы	Канчатак
Горац вужачы					
Дзядкі звычайныя					
Фіялка трохколерная					
Шчытоўнік мужчынскі					

**Заданне 5.** Падарожнічаем па краіне і складаем турыстычнае выданне «*Вітаем у Беларусі!*».

Адрэдагуйце матэрыйял для гэтага зборніка, паставіўшы слова ў дужках у патрэбнай форме.

Максімальная колькасць балаў – 5 (1 бал за кожнае правільна напісане слова).

1. Каля (*Крошын*) \_\_\_\_\_ Ігнат Дамейка з Антонам Адынцом пасадзілі два дубы, а вершаваны надпіс на камені побач з дубамі выбіў сам каваль – Паўлюк Багрым. 2. Беларус М. Пачобут-Адлянецкі ў XVIII стагоддзі вывучаў

зацьменні кольцаў планеты (*Сатурн*) \_\_\_\_\_ і спадарожнікаў іншых планет.  
3. Старожытны цэнтр горада (*Івянец*) \_\_\_\_\_ традыцыйна складваўся на правым беразе ракі Волмы. 4. З ракой (*Захо́дняя Дзвіна*) \_\_\_\_\_, якая стала першай жыщёвой артэрыяй Палацка, звязана і вызначэнне кірунку гістарычнай плыні горада. 5. Да вострава (*Кляштар*) \_\_\_\_\_ – найбольш вядомага сярод астрavoў на Браслаўскіх азёрах – можна даплыць лодкаю.

**Заданне 6.** Ці памятаеце вы лінгвістычныя тэрміны? Вызначце, азначэнні якіх паняццяў пададзены ніжэй.

*Максімальная колькасць балаў – 5 (1 бал за кожны правільна запісаны тэрмін).*

1. Дзеясловы, што ўказваюць на завершанасць дзеяння, яго вынік, –	
2. Назоўнікі, якія абазначаюць мноства асоб ці аднародных прадметаў як адно цэлае, –	
3. Займеннікі, што ўказваюць на адсутнасць асобы, прадмета, якасці, прыналежнасці, –	
4. Лічэбнікі, якія складаюцца з двух або некалькіх слоў, –	
5. Часціцы, што выражаюць значэнне заахвочвання да дзеяння, –	

**Заданне 7.** Уважліва прачытайце ўрывак з паэмы Якуба Коласа «*Новая зямля*». Адкажыце на пытанні, выканайце заданні да прыведзенага тэксту.

*Максімальная колькасць балаў – 5.*

Куцця. Марозна. Хмурнавата.  
Сняжок падкідае заўзята;  
Снег на Куццю – \_\_\_\_\_ на лета,  
Такая матчына прымета,  
А сцежкі чорны – \_\_\_\_\_ многа;  
Ну і за гэта хвала Богу (*Якуб Колас*).

1. У якім значэнні выкарыстоўваеца ў гэтым урыўку назыўны сказ?

---

---

2. Запішыце іншыя значэнні, з якімі можа ўжывацца слова ў гэтым сказе.

---

---

3. Нягледзячы на запазычаны характар назоўніка *куцця* (ад грэчскага дзеяслова *κυκάν* – загушица, бесператынна памешваючы), часцей яго значэнне звязваюць з назоўнікам *кут*. Прывядзіце вашы меркаванні адносна такога варыянта народнай этымалогіі назоўніка *куцця*.

4. Аднавіце ў тэксле прапушчаныя слова ў «матчыных» прыкметах-прадказаннях.

5. Пастаўце ў тэксле прапушчаны знак прыпынку, растлумачце яго неабходнасць.

Задание 8. У кожным з прапанаваных радоў адзін элемент лішні. Запішыце яго і патлумачце чаму.

Максімальная колькасць балаў – 5.

1. *Лірыка, эпас, раман, драматургія:*

лішняе , бо

2. *Апавяданне, санет, актава, трывялем:*

лішняе , бо

3. *Рытм, вершаваны памер, рыфмоўка, лірычнае адступленне:*

лішняе , бо

4. *Вадэвіль, байка, фарс, скетч:*

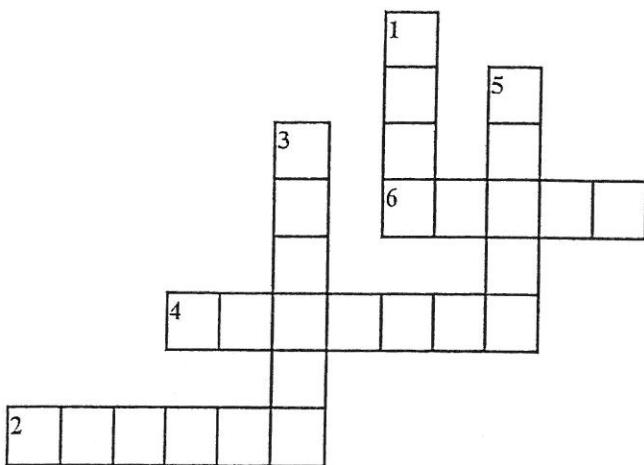
лішняе , бо

5. *Экспазіцыя, завязка, канфлікт, кульмінацыя:*

лішняе , бо

**Заданне 9.** Разгадайце крыжаванку.

Максімальная колькасць балаў – 6.



**Па гарызанталі:**

2 – Горад, у якім правёў дзіцячыя гады (з 1892 г. па 1896 г.) Максім Багдановіч.

4 – Форма і назва наступнага верша Максіма Багдановіча:

*Як птушка ў гібкіх трасніках,  
Стралою думка мільганула  
І ўраз жа знікла, патанула,  
Як птушка ў гібкіх трасніках.*

Ды ўсё ж душа яе пачула  
І ўжко пяе ў такіх славах:  
“Як птушка ў гібкіх трасніках,  
Стралою думка мільгнула”.

6 – Горад, у якім нарадзіўся Максім Багдановіч.

**Па вертыкалі:**

1 – Імя бацькі Максіма Багдановіча.

3 – Першы апублікованы ў 1907 г. беларускі твор Максіма Багдановіча.

5 – Форма і назва наступнага верша Максіма Багдановіча:

*Паміж пяскоў Егіпецкай зямлі,  
Над хвалямі сінеючага Ніла,  
Ўжо колькі тысяч год стаіць магіла:  
Ў гарычку насення жменю там знайшли.  
Хоць зернейкі засохшымі былі,  
Усё ж такі жыццёвая іх сіла  
Збудзілася і буйна ўскаласіла  
Парой вясенняй збоежжса на раллі.  
Вось сімвал твой, забыты kraju родны!  
Зварушаны нарэшце дух народны,  
Я верую, бясплодна не засне,  
А ўперад рынецца, маўляў крыніца,  
Каторая магутна, гучна мкне,  
Здалеўшы з глебы на прастор прабіцца.*

**Заданне 10.** Прарапортуйце кнігу, вокладку якой вы бачыце на малюнку. Абавязкова ўкажыце месца і час яе выдання, а таксама імя выдаўца. Рэклама павінна ўтрымліваць ад 3 да 5 сказаў.

Максімальная колькасць балаў – 4.

